

JOSÉ
SARAMAGO

Lucarna

Traducere din limba portugheză
și note de Simina Popa

Prefață de Pilar del Río

POLIROM
2022

Femeia așteptă să zică ceva, dat fiind că mormăitul acela nu avea nici o semnificație aparentă. Silvestre apucă iar ziarul, de data asta furios. Se simțea observat și își dădea seama că neliniștea lui avea ceva ridicol în ea sau, cel puțin, ceva infantil:

— Lasă, că vine el..., zâmbi Mariana.

Silvestre ridică privirea, brusc:

— Care el? Asta-i bună! Numai de băiatul ăla nu mi-era mie!...

— Atunci de ce ești așa nervos?

— Eu, nervos? Da' de unde!

Zâmbetul Marianei deveni mai larg și mai amuzat. Silvestre se retrase în sinea lui, văzând că indignarea lui era exagerată și fără temei, apoi zâmbi și el:

— Împielițatul ăla de băiat!... M-a îmbrobodit!

— Ei, te-a îmbrobodit!... Ți-a prins slăbiciunea, jocul de dame... Nu mai ai scăpare! spuse Mariana și se duse înapoi la bucătărie, să calce niște haine.

Cizmarul dădu din umeri, binedispus, se uită încă o dată la ceas și își rulă o țigară ca să-i mai treacă timpul. Trecu jumătate de oră. Era aproape zece. Silvestre se gândea că nu mai avea încotro, trebuia să se apuce de lucru la pantofi, când se auzi soneria. Ușa de la sufragerie, unde se afla, dădea în hol. Își luă ziarul și își compuse o figură atentă, prefăcându-se că nu știa cine intră. Dar, pe dinăuntru, zâmbea de bucurie. Abel străbătu holul:

— Bună seara, domnule Silvestre – și se duse până în capăt, spre cameră.

— Bună seara, domnule Abel, răspunse Silvestre, apoi imediat lăsă, încă o dată, ziarul

hărtănit și dădu fuga să pregătească tabla veche de dame.

Abel, cum intră în cameră, se făcu comod. Își puse niște pantaloni vechi, schimbă pantofii cu niște espadrile și își scoase haina. Deschise valiza în care ținea cărțile, alese una pe care o puse pe pat și se pregăti să lucreze. Oricine altcineva ar fi zis că asta nu era muncă, dar Abel așa o considera. Avea în față al doilea volum al unei traduceri franțuzești din *Frații Karamazov*, pe care îl recitea ca să-și clarifice unele păreri de după prima lectură. Înainte de a se așeza, căută tutunul. Nu-l găsi. Îl fumase pe tot și uitase să-și cumpere. Ieși din cameră, dispus să se mai ude o dată, numai să nu stea fără tutun. Trecând prin fața ușii de la sufragerie, îl auzi pe Silvestre întrebând:

— Ieșiți, domnule Abel?

Zâmbi și explică:

— Am rămas fără tutun. Mă duc până la tavernă să văd dacă au.

— Am eu aici. Nu știu dacă vă place. E la uncie...

Abel nu făcu caz:

— Pentru mine merge orice. Sunt obișnuit cu de toate.

— Serviți-vă, serviți-vă! exclamă Silvestre, întinzându-i tutunul și foițele.

Când făcu mișcarea, lăsă să se vadă tabla pe care până atunci o ascunsese. Abel îi aruncă cizmarului o privire fugară și îi surprinse în ochi o expresie rănită. Cu îndemănare, își rulă o țigară sub privirile critice ale lui Silvestre și o aprinse. Din mândrie, cizmarul căuta acum să ascundă tabla de dame punându-se în fața ei. Abel văzu că fructiera de sticlă, care de obicei

stătea în mijlocul mesei, fusese mutată într-o parte și că vizavi de locul lui Silvestre era un scaun gol. Înțelese că scaunul îi era destinat. Spuse încet:

— Ar merge o partidă. Vreți, domnule Silvestre?

Cizmarul simți mâncărimi în vârful nasului, semn clar de sensibilizare. În acel moment avu certitudinea că devenise bun prieten cu Abel, fără să știe prea bine de ce. Răspunse:

— Chiar voiam să vă zic și eu...

Abel se duse în cameră, puse la loc cartea și se întoarse la Silvestre.

Cizmarul așezase deja piesele, pusese scrumiera la îndemâna lui Abel și aranjase totul cu mare grijă, mutând până și masa, astfel încât lumina, venind din tavan, să nu întâlnească obstacole care să arunce umbre pe tablă.

Începură jocul. Silvestre radia. Abel, mai puțin evident, reflecta mulțumirea celuiilalt, dar nu înceta să-l observe cu atenție.

Mariana își termină treaba și se duse la culcare. Cei doi rămaseră. Aproape de miezul nopții, după ce terminară un joc în care fusese mai cu seamă nefericit, Abel declară:

— Ajunge pentru azi! Dumneavoastră jucați mult mai bine decât mine. Mi-am luat lecția, ajunge!...

Silvestre făcu un gest de dezamăgire, dar nu insistă. Admise că jucaseră mult și era o idee bună să se oprească. Abel luă tutunul, își făcu încă o țigară și întrebă, în timp ce se uita la încăperea în care erau:

— Locuiți de mult timp aici, domnule Silvestre?

— De vreo douăzeci de ani. Sunt cel mai vechi locatar din clădire.

— Îi cunoașteți pe toți ceilalți locatari, nu?...

— Îi cunosc, sigur.

— Sunt oameni de treabă?

— Unii mai buni, alții mai răi. Ca în toate părțile, la urma urmei...

— Da. Ca în toate părțile.

Cu gândul aiurea, Abel începu să pună unele peste altele piesele de joc, alternându-le pe cele albe cu cele negre. Apoi dărâmă grămada și întrebă:

— Cel de-aici, de lângă, după câte se vede, nu e din cei mai buni?

— Nu e om rău. Tăcut... Nu-mi plac oamenii tăcuți, dar el nu e rău. Ea, în schimb, e o viperă. Și mai e și galiciană...

— Galiciană? Și ce dacă?

Silvestre se căi de felul depreciativ în care pronunțase cuvântul:

— E un fel de-a spune. Doar știți proverbul: „Din Spania, nici vântul nu e bun, nici căsătorii”¹...

— Da, așa e! Deci vi se pare că nu se înțelege?...

— Sunt sigur. El abia dacă se aude, dar ea urlă ca o neb... adică vorbește foarte tare...

Băiatul zâmbi amuzat de stinghereala lui Silvestre și de grija cu care își alegea cuvintele:

— Și ceilalți?

— La primul etaj, în stânga, locuiește o familie pe care eu n-o înțeleg. El lucrează la *Notícias* și e un animal. Scuze, dar chiar așa e. Ea, săraca, de când o cunosc, parcă trage să moară. De la o zi la alta e și mai suptă...

---

1. În original „*De Espanha, nem bom vento, nem bom casamento*”, expresie idiomatică.

— E bolnavă?

— E diabetică. Așa i-a zis Marianei. Dar pe acolo, ori mă înșel eu tare, ori e tuberculoză garantat. Și fata le-a murit de meningită. De atunci, mama pare că a îmbătrânit cu treizeci de ani. Cred că sunt oameni nefericiți, după câte îmi dau eu seama. Ea... Cât despre el, am mai zis, e o bestie. Îi repar pantofii pentru că trebuie să-mi câștig traiul, dar dac-ar fi după mine...

— Și lângă ei?

Silvestre zâmbi malițios: se gândi că acum înțelegea interesul chiriașului pentru vecini, era un pretext ca să afle „lucruri“ despre vecina de deasupra. Dar rămase încurcat când îl auzi spunând:

— Bine. Pe ea am văzut-o deja. Și cei de la ultimul etaj?

Cizmarului i se păru că băiatul dă dovadă de curiozitate în exces. Totuși Abel, după tonul cu care punea întrebările, nu părea să fie foarte interesat.

— La ultimul etaj... Pe dreapta stă un individ pe care nu-l suport. Dacă l-ai întoarce cu picioarele în sus n-ai scoate nici un bănuț, dar cine-l vede are impresia că e un... un capitalist...

— Mi se pare că nu prea vă plac capitaliștii, zâmbi Abel.

Îndoiala îl făcu pe Silvestre să dea înapoi. Îngăimă încet:

— Nu-mi plac... nici nu-mi displac... E un fel de-a spune...

Abel nu păru să audă:

— Și restul familiei?

— Nevasta e o prostănacă. Anselmo al ei în sus, Anselmo al ei în jos... Fata lor, după umila mea părere, le dă dureri de cap părinților cu

vârf și îndesat. Dar cum ei sunt terminați după ea, e și mai rău...

— Câți ani are fata?

— Trebuie să meargă pe douăzeci. Prin clădire i se spune Claudinha. Totuși, sper să n-am dreptate...

— Și pe partea cealaltă?

— Pe partea cealaltă locuiesc patru doamne. Persoane foarte respectabile. Pe vremuri, se pare că trăiau bine. Apoi au avut niște ghinioane... Sunt oameni educați. Nu umblă pe scară să-i vorbească de rău pe ceilalți – și asta e de admirat. Își văd de-ale lor...

Abel se întreținea acum făcând un pătrat din piese. Cum cizmarul tăcuse, își ridică privirea către el, așteptând. Dar Silvestre nu voia să zică mai multe. I se părea că exista o intenție ascunsă în întrebările chiriașului și, deși ce îi spusese el nu avea nimic compromițător, îi părea rău că vorbise atât. Își aminti de primele lui bănuieli și se acuza de prea multă bună-credință. Observația lui Abel vizavi de capitaliști i se părea acum șireată și plină de capcane.

Tăcerea îl deranja pe Silvestre, îl tulbura cu atât mai mult, cu cât chiriașul părea să se simtă perfect în largul lui. Piesele se aliniau acum pe toată lungimea mesei ca un pod din pietre prin apă. Distracția lui infantilă îl sâcăia pe Silvestre. Când tăcerea deveni de nesuportat, Abel strânse pietrele pe tablă cu o grijă enervantă și, deodată, lansă o întrebare:

— De ce nu v-ați dus să aflați nimic despre mine, domnule Silvestre?

Întrebarea îi completă atât de bine gândurile lui Silvestre, încât acesta rămase buimac în primele secunde și fără nici un răspuns pregătit.